Eerste in reeks "barrack-yard literature"

Black Fauns

DE VERTELLER in Alfred Mendes' roman *Black Fauns* concentreert zich — met slechts één (kortstondige) uitzondering — op de handelingen die de personages ondergaan of teweegbrengen in de volgende, benauwde ruimte.

'The rooms were about twelve feet by twelve, and in this particular barrack, built on land standing away from the street, all the doors and windows gave onto the yard, which was seventy-five feet wide by thirty feet deep; so that the two rooms, extending along the width of the yard, faced each other.'

De 'barrack-yard' wordt nog gevuld met een aantal grote, platte keien om de was op te drogen, met de vuurpotten voor de kamers om het dagelijks eten op klaar te maken, en met een enorme 'breadfruit- tree' waarachter het gemeenschappelijk toilet schuil gaat. De kamers worden bewoond door een zestal vrouwen, Ma Christine, Ethelrida en Chrisophine in die op het zuiden, Miriam, Martha en Mamitz in die op het noorden. De titel en een enkele verwijzing in de tekst (p.186) geven de vrouwen de erenaam van 'black fauns', overigens zonder dat de verhalen rond de oudromeinse bos- en herdersgod met bokkepoten en -hoorntjes nog verder een rol lijken te spelen. De handelingen bestaan voor een belangrijk deel uit zeer levendige, verbale schermutselingen. Een paar maal gaat de woordenstrijd over in lichamelijk geweld, en uiteindelijk zelfs in doodslag. Dit betekent het einde van het gemeenschappelijke leven in *deze* 'barrack- yard'. De titel van het laatste hoofdstuk — het enige dat een titel meekreeg —, 'au revoir', suggereert echter ondubbelzinnig dat het 'barrack-yard' leven voor de vrouwen — in zoverre nog in leven of niet in de gevangenis — niet heeft opgehouden te bestaan, maar weer met dezelfde hevigheid zal terugkeren.

Black Fauns verscheen in 1934, en is de eerste roman in een reeks die tot op de dag van vandaag wordt aangevuld, de zgn. *barrack-yard literature*. Het belangrijkste gemeenschappelijke kenmerk van deze Westindische romans, verhalen en toneelstukken is de weergave van het leven in de barrack-yards op een overwegend conventioneel realistische wijze. Zich baserend op *Black Fauns* en op verhalen van Mendes en anderen gepubliceerd in het socioliteraire tijdschrift *The Beacon* (Trinidad, 1931 - 1933), bouwden C.L.R. James, Roger Mais, V.S. Naipaul, Orlando Patterson, Ralph de Boissière, enzovoorts, de 'barrack-yard novel' uit tot een indrukwekkend voorbeeld van Westindische literatuur. Zo indrukwekkend is de roman van Mendes nog niet, maar als grondlegger van de 'barack-yard novel' toch wel interessant. Als zodanig werd *Black Fauns* onlangs ook weer in de handel gebracht.

De politiek gezien, linkse ideeën en idealen van de *Beacon*-schrijvers stuurden hun literaire interesses in de richting van de beschrijving van de wederwaardigheden van de bewoners in de Trinidese 'barrack-yards'. Problematisch aan deze welgemeende belangstelling was het feit dat geen van deze schrijvers uit de betreffende, sociaal-economisch lagere groep kwam. Integendeel, Mendes (geb. Trinidad, 1897) bijvoorbeeld, kwam uit een (oorspronkelijk Portugese) familie die over voldoende middelen beschikte om Mendes op achtjarige leeftijd naar een Engels kostschool te sturen. C.L.R. James zou dit spanningsveld tussen de groep waar hij uitkwam en de groep die hij wilde beschrijven het thematisch centrale onderwerp maken van zijn roman *Minty Alley* (1936). Aan Mendes' roman *Black Fauns* ontbreekt deze problematisering. Het feit dat Mendes geen feitelijke ingewijde in het 'barrack-yard' leven was, wreekt zich echter wel in deze roman: van psychologische diepgang is nauwelijks sprake. Mendes presenteert het direkt waarneembare, zoals hij dit zelf heeft kunnen observeren. Hij stelt hierover in een interview in *World Literature Written in English* (april 1973) het volgende:

'What I did in order to get the atmosphere, to get the sort of jargon that they spoke — the vernacular, the idiom — what I did was: I went into the barrack-yard that was then at the bottom of Park Street, and I lived in it for about six months. I did not live completely there, but I ingratiated myself. They knew of what I was doing; they knew what I felt about their way of life — that I was sympathetic towards it. So I was persona very grata. I slept there frequently, and a lot of the incidents that appear in my second published novel, Black Fauns, were taken almost directly from my experience with the barrack-yarders.'

We komen uit *Black Fauns* inderdaad iets over de atmosfeer in een 'barrack-yard' en met name het een en ander over het taalgebruik te weten. De 'zwarte bosgodinnen' botsen voortdurend. Hun eigenzinnige en dikwijls uiteenlopende opvattingen over van alles en nog wat — o.a. godsdienst, obeah, Westerse levensstijl, de Afro-Caribische mens — is regelmatig aanleiding tot felle woordenwisseling. Zelden wordt een van de vrouwen in deze overtuigd door de argumenten van de ander, doordrongen als een ieder is van haar eigen gelijk. Het voortdurend stelling nemen, aanvallend verdedigen, het bijkomend onderling wantrouwen en de roddel is wat het leven van deze groep vrouwen karakteriseert. Deze verbale botsingen maken enigszins voelbaar het harde leven dat ieder van deze vrouwen leidt — een voortdurende strijd om het hoofd boven water te houden. Een strijd waarin slechts in beperkte mate ruimte is voor onderlinge solidariteit.

De vrouwen zijn bijzonder ad rem, pareren met snedige opmerkingen de steken van anderen, geven elkaar 'lik op stuk'. Hun taalgebruik kenmerkt zich door een woordkeus die direct, onverbloemd hun visie weergeeft. De beeldspraak waar de vrouwen zich af en toe van bedienen, is zeer beeldend en vrijwel uitsluitend ontleend aan de planten- en dierenwereld uit de omgeving van de vrouwen. Enkele van de vele voorbeelden.

"An' Hiram say he see him dress up like a humming-bird,..."
"...,she does lick up rum like horse does drink water."
"Aggie's face open like the moon when it full."
"An' everybody in Trinidad does know how the lawyer in a court-house does lick up your private business like cat does lick up milk."
"...always say that when Snakey grow up he was going to find sweet-hearts like mangoes on tree."
"Cock will get teeth before anybody get money back from lawyer."
"I ain't a pig to get accustom to mud-treatment."

Het taalgebruik geeft de nodige charme aan deze eerste 'barrack-yard novel'. Het is Mendes anderszins echter nog niet gelukt een goede roman te schrijven. Er is nauwelijks sprake van één centraal probleem, van een thema, eerder van een reeks impressies van momenten uit het leven in een 'barrack-yard' die aan elkaar zijn geregen door 'gestolen geld dat de vrouwen elkaar steeds weer ontstelen en uiteindelijk leidt tot doodslag'. De omslag van de nieuwe editie geeft al te kennen dat het een en ander '(will) finally lead to murder'. De te verwachten moord geeft nog wel enige spanning aan *Black Fauns*, al zal een ervaren lezer van 'detectives' zeker zijn toevlucht niet tot deze roman moeten zoeken. De lezer van Westindische literatuur moet dat wèl — al was het maar om inzicht te krijgen in de snelle vlucht die de Westindische literatuur in een halve eeuw heeft weten te nemen.

AART G. BROEK

Alfred H. Mendes, 'Black Fauns', London: New Beacon Books, 1984 (1935).
327 blz., prijs c. ƒ 20,—

de Westeuropese, i.c. Nederlandstalige, literatuur aan dit verhaal. 'De vreemde stilte' laat zich vrij gemakkelijk indelen bij een specifieke Europese literaire stroming, namelijk die welke bekend werd onder de naam 'fin de siècle'. Het onderhavige verhaal is een (enigszins laat) voorbeeld van deze stroming die haar hoogtepunt bereikte in de twee decennia rond de laatste eeuwwisseling. Het meest kenmerkende van de verhalen uit het 'fin de siècle' is de dominante positie die de beschrijving inneemt ten koste van de handelingen. Prof. Elrud Ibsch formuleerde dit kernachtig in haar inaugurele rede als volgt, "beschrijving is handeling, of, omgekeerd, handeling is beschrijving" (Historische veranderingen in de functie van de literaire beschrijving. Amsterdam: V.U., 1978, blz. 10). Toch behoeft dit alles geen doorslaggevend argument te zijn om 'De vreemde stilte' niet tot de Antilliaanse literatuur te rekenen. In tegendeel, kenmerkend voor auteurs uit onze regio die publiceerden vóór de jaren '30 van deze eeuw, is dat zij zo veel mogelijk in het voetspoor van (grote) Westerse auteurs traden. Hoewel dit epigonisme, het al dan niet op niveau 'naäpen', heden ten dage minder op prijs wordt gesteld (zeker wanneer de voorbeelden Westerse auteurs betreffen), valt dit kenmerk uit een (zeer) lange periode van de Caraibische literaire geschiedenis moeilijk te verdoezelen.

'De vreemde stilte' behoort de Caraibische, i.c. Antilliaanse literatuur toe. Voor deze stellingname zou ik reeds twee (de hierboven genoemde) redenen hebben aangevoerd, als Mevr. T. Bergmann-Jelgersma een geboren en getogen Antilliaanse zou zijn. Juist op dit punt ontbreken mij echter gegevens. Het is aannemelijk dat zij niet van de Antillen is — haar naam wijst in die richting; noch het bevolkingsregister, noch de vreemdelingendienst hebben gegevens over haar. Het is anderzijds evident dat Mevr. Bergmann wèl op Curaçao heeft gewoond — zij ondertekende het verhaal met 'Curaçao' en het korte, zeer levende, redactionele commentaar laat daar geen twijfel over bestaan. Het verhaal zelf wijst op een verblijf van langere duur (meer dan een jaar (?). We zouden haar kunnen beschouwen als eerste (?) schrijvende representant van een vrij grote groep Hollandse passanten, waartoe onder meer C.Ch. Goslinga, Miep Diekmann, Frits v.d. Molen, Tini Schoorl-Strauss, Andries v.d. Wal en Jo v.d. Walle kunnen worden gerekend. (Een deel van) hun werk werd gevoed door hun verblijf op de Antillen — 'op en over Curaçao', om met de redactie van de Amigoe uit 1924 te spreken — en is als zodanig kenmerkend voor een specifieke, nog voortdurende, 'Hollandse periode' in de Antilliaanse geschiedenis. Zo min als die periode uit de Antilliaanse geschiedenis geknipt kan worden, zo min mogen de literaire teksten van deze representanten onttrokken worden aan (de bestudering van) de Antilliaanse literatuur. De al dan niet positieve waardering voor hun werk is een geheel andere aangelegenheid. 'De vreemde stilte' werd toentertijd in ieder geval hoog gewaardeerd. Het is nu zeker niet meer het "mooiste" dat hier ooit geschreven werd, maar wel nog steeds zeer indrukwekkend.

Aart G.Broek

Het verhaal 'De vreemde stilte' van Mevr. T. Bergmann-Jelgersma wordt hierbij afgedrukt naar De Gids-versie, deze wijkt af van die in de Amigoe in geringe mate waar het de indeling in alinea's betreft. De Gids lijkt mij de juiste indeling in alinea's gegeven te hebben.

Verzoek: een ieder die inlichtingen over Mevr. T. Bergmann-Jelgersma (en/of haar werk) heeft, wordt vriendelijk verzocht kontakt te zoeken met ondergetekende via de redaktie van de Amigoe, via P.O. Box 3832, Willemstad, of via telf. 87754.

A.G.B.